

10. Náboženství v moderní Číně II

- křesťansko-sekulární normativní model pro formování čínských náboženských tradic

- trojúhelník náboženství-věda-pověra

- pevně zakořeněný univerzalizmus čínské kultury (vs. případ Japonska – náboženský nacionalismus)

Buddhismus

Yang Wenhui (1837-1911) – šíření a propagace buddhismu jako textové tradice

- někteří jeho žáci už vysloveně „antiklerikální“:

Ouyang Jian (1870-1943)

- reforma buddhismu jako „buddhistických studií“ (*foxue* 佛学), buddhismus jako gfilozofie rozvíjená vzdělanými laiky

Taixu (1890-1947)

- „revoluční mnich“, ovlivněn radikálními reformátory (Kang Youwei, Liang Qichao)

- „zachránit národ“ pomocí sociálních reforem a buddhismu

- zakládal instituce, asociace, semináře, publikoval, přednášel; vliv na čínský b. ve skutečnosti limitovaný, ale ovlivnil sekulární intelektuální elity

- podoba buddhismu zdůrazňující etiku, texty, „humanismus“, sociální angažovanost („humanistický buddhismus“ – *renjian fojiao* 人间佛教). Proti rituálnímu, lokálně orientovanému buddhismu.
- snaha vytvořit globální buddhismus

Ale i monastický buddhismus převzal model křesťanství (vs. lokální služba komunitě). – školy, univerzity, misie (armáda, vězení, nemocnice)

Taoismus

- analogický vývoj, třebaže méně radikální, vznik národních asociací
- politická vize taoismu jako „morální a duchovní paže čínského státu“, úsilí stát se národním náboženstvím
- Laozi: blueprint pro demokracii a svobodu, nacionalismus a společenský pokrok
- nedělní bohoslužby, snaha organizovat laiky
- oproti buddhismu chyběl antiklerikalismus, základní rámeček tradiční autority (školy *Quanzhen* a *Zhengyi*).

Chen Yingning (1880-1969)

- vize vědeckého náboženství, zbavená liturgie, základem sebekultivace jednotlivce

Konfucianismus

- Kang Youwei (1858-1927) – Konfucius jako reformátor a náboženský vůdce
- jeho žáci, po roce 1912 – konfuciánské asociace, snaha prosadit konfucianismus jako národní náboženství
- kult Konfucia a zároveň zničení jiných kultů (Guandi, Wenchang), konfucianismus jako náboženství se všemi atributy křesťanského vzoru (kánon, liturgie, teologie (jediný bůh, nesmrtelnost duše), školy, chrámy
- nedělní shromáždění

Islám

- rovněž analogický vývoj
- vznik etnické kategorie Hui

Moderní termíny:

宗教 zōngjiào / cung-t'iao = náboženství

哲学 zhéxué / če-süe = filozofie

文学 wénxué / wen-süe = literatura

Představa o nenáboženskosti čínské kultury:

Fung Yu-lan (1895-1990):

„Místo, které v čínské kultuře zaujímal filozofie, je srovnatelné s rolí náboženství v jiných kulturách. V Číně byla filozofie zájmem každého vzdělaného člověka. Ve starých dobách, pokud měl člověk nějaké vzdělání, první, co studoval, byla filozofie. [...] Číňané, ve srovnání s jinými kulturami, neměli velký zájem o náboženství, protože jejich hlavním zájmem byla filozofie. Číňané nejsou náboženští, neboť jsou filozofičtí. [...] Veškerou touhu po tom, co je za viditelným světem, uspokojovali skrze filozofii.“

Max Weber (1864–1920)

Pravou cestou ke spáse [v konfucianismu] je přizpůsobit se věčným nadbožským řádům světa – dao – čili sociálním požadavkům soužití plynoucím z kosmické harmonie, především se tedy uctivě zařadit pod pevný řád světské moci.

Odpovídajícím ideálem jedince bylo utvářet své Já ve všestranně harmonicky vyváženou osobnost.

V protestantismu naopak podle Webera radikální rozdíl mezi Bohem a zkaženým světem měl za následek „skutečně nekonečný úkol racionálně si podrobit a ovládnout svět, tj. racionální, objektivní ‘pokrok’. Tento úkol racionální transformace světa stojí v kontrastu vůči konfuciánskému přizpůsobení se světu“.

→ Vylučování, marginalizace náboženství v čínské kultuře

Lidová kultura vs. kultura elitní – tato dichotomie dosud silně poznamenává náš pohled na čínskou kulturu

Alternativní „tradice“

Vykupitelské společnosti

- eklektické, různé akcenty. Od lokálních kultů „zapisování zpráv duchů“ k národním kultům aspirujícím na plný náboženský status.
- základní formy religiozity: konfuciánsky laděné asociace; kultury „zapisování zpráv duchů“; vykupitelské skupiny. Tyto tři typy ve většině vykupitelských společností propojené
- předávání „tradiční nauky“ (tradičních textů a morálky), avšak ve westernizovaném sociálním kontextu (viz výše), tj. „náboženství“ vs. lokální kultury
- některé rozvíjely utopické vize Kang Youweie

Yiguandao 一贯道 – nejvýznamnější dodnes existující; patriarcha Lu Zhongyi, který se prohlásil Maitréjou

Červená svastika (Hóngwànzìhuì 红卍字会)

1949 – v ČLR potlačeny. Předtím sčítání:

Yiguandao: 13 000 000 (následovníci)

buddhismus: 500 000 (mniši)

protestanti: 1 000 000

katolíci: 3 000 000

Sekularizované tradice:

- čínská medicína, bojová umění, sezení v meditaci, *qigong*
- sekularizovaná podoba starších tradic, „národní esence“

Lokální kulty

- pokračující existence
- Guandi, Mazu